

TAAS BALLETI- KOLMIK

Nii, nagu «Estonia» teater alustas oma hooaega (1990/91), nii ta ka lõpetab selle kolme lühiballeti esietendusega. Erinevalt sügiseste tööde («Kilpkonna jalutuskäik», «Vaikne kaos», «Bussipeatus») juhuslikust kooslusest on praegustel («Viimased laulud», «Variatsioonid», «Preili Julie») märgata ühendav telg. Omamoodi põhjendus nende koosesitamiseks.

«Viimased laulud» juhatab sisse eluteema (viidates ka elu hääbumisele). Siin on inimeste küpsemine läbi aastaegade ja kokkupuuted igavesti liikuva eluvooluga. «Variatsioonides» mängitakse-tantsitakse elu. Seda tehakse hasartselt-vallatult ja nii, et kohati kaob mängu ja elu vahesein. Vaatajale esitatakse mõistatus. On see nüüd elumäng või mängu-elu? Aga «Preili Julie» on suur, keeruline elu ise oma draamaatilisuses ja mitmeplaansilises. See elu kannab surmamärki.

Etendust ühendab ka ballettide koreograafia lähtumise ühest allikast — akadeemilisest klassikalisest tantsust. Loomulikult teeb iga koreograaf seda oma arusaamade kohaselt. Eri värvid tulenevad ka iga balleti loomisajast. Ja kummaline küll, Richard Straussi «**VIIMASED LAULUD**» — etendus, mille Martin Fredmann (USA) seadis otse «Estonia» balletirühmale. — mõjub koreograa-

sest pole ju uudne. Siin on isegi üks jagu primitiivsust (lapse motiiv, tüdrukute lein jm.), ent karisid aitab vältida koreograafiasse spontaanselt sulatud eluröömu säde. «Estonia» balletirepertuaari üldise sünguse taustal näeme «Variatsioonides» esilekerkivat optimismi ja vallatut mängulusti. Tantsijatel (eriti meestel) on mida tantsida. See saabki domineerivaks ja kisub vaataja kaasa.

Kõige eakam, aga meile miskipärast kõige värskemalt mõjuv on «**PREILI JULIE**» mitmekihiline koreograafiline lahendus. Rootsi ballettmeisteri **Birgit Cullbergi** see töö (Ture Rangströmi muusika) esietendus ju juba 1950. aastal, s.o. ajal, mil Euroopas eriti märgatavalt hakati dramaballetilt pöörduma tantsukujundil põhi-

lähimõtlematu suhtumine põlvkondade vahetusse, solistide pealekasvu probleemidesse) on seekord rakendatud mitmeid nendest tantsijataridest, kes siiani peamiselt rühmas osalenud. «Lauludes» (nagu teisteski ballettides) esineb mitu koosseisu ja tantsima pääseb koguni üheksa baleriini. Neist on vaid Inge Arro hästi tuntud ja Jane Raidmaa ning Inna Sõrmus viimasel ajal tähelepanu äratanud (esimene «Bajadeeri» nimisosalisena, teine Klaarana «Pähklipurejas»). Tore on tõdeda, et teisedki (Kati Ivaste, Inessa Pakri, Tiina Kripsaar, Tuuli Vilks jt.) mõjuvad avastuslikult.

Meestest on selles balletis hõivatud koguni kümme (tuumalt tantsivast rühmast rääkimata), enamik juba ennast meeliks pannud tantsijad. Hüb-

sude stiili, löi huvitavaid karaktereid.

Elkõige on siiski tegemist Julie'-Jeani etendusega. Teater valmistas ette kaks koosseisu. Irina Härmile — Igor Vassinile sai see töö ilmseks edasiminekuks, kuigi tundemaailm on veel kohati antud sordiiniga, rollide mitmeplaansilisus pole lõpuni läbi tunnetatud.

Tõeliseks sündmuseks said Kaie Kõrbi Julie ja Viesturs Jansoni Jean (pildil). Seejuures puutuvad nad psühholoogiliselt nii keerukate karakteritega kokku esmakordselt (Kõrbil on küll kogemus koolilõputööks tehtud Carmeniga ja «Võlumandariini» Prostituut). Ehtstrindberglik mehe ja naise vaheline intensiivne võitlus, seisuste võit-

sipeajast) juhustlikult koosi-
sest on praegusel («Viimased
laulud», «Variatsioonid», «Prei-
li Julie») märgata ühendav telg.
Omamoodi põhjendus nende
koositamiseks.

«Viimased laulud» juhatab
sisse eluteema (viidates ka elu
hääbumisele). Siin on inimlas-
te küpsemine läbi aastaaegade
ja kokkupuuted igavesti liiku-
va eluvooluga. «Variatsioonide-
s» mängitakse tantsitakse
elu. Seda tehakse hasartselt-
vallatult ja nii, et kohati kaob
mängu ja elu vahesein. Vaata-
jale esitatakse mõistatus. On
see nüüd elumäng või mängu-
elu? Aga «Preili Julie» on suur,
keeruline elu ise oma dramaatilisuses ja mitmeplaaniilisuses.
See elu kannab surmamärki.

Etendust ühendab ka ballet-
tude koreograafia lähtumise
ühest allikast — akadeemilisest
klassikalisest tantsust. Loomu-
likult teeb iga koreograaf seda
oma arusaamade kohaselt. Eri
värvid tulenevad ka iga balleti
loomisajast. Ja kummaline
küll, Richard Straussi «VIIMA-
SED LAULUD» — etendus,
mille Martin Fredmann (USA)
seadis otse «Estonia» balleti-
rühmale, — mõjub koreograa-
afiliselt kõige kulunumalt. Siin
on mitmeid tuntud-nähtud paar-
istantsuvõtteid ja terake alla-
jäämist muusikale (kulminat-
sioonid!). Puudub tarvidus ni-
metada taas nii üldteatud asja,
nagu Hermann Hesse ja Joseph
von Eichendorffi stiilitäiusliku
luule kokkusulamine Richard
Straussi muusikaga (kuulama
panev esitus Mare Jõgevalt ja
teatri orkestrilt Jüri Alperteni
dirigeerimisel). Koreograafia ja
muusika vahel sama tasemega
seost pole. Tõsi küll, tantsu-
seades saavutatud voogavus on
asja plusspool! Liigutuste
voogavust aitab toonitada praegune
solistide kostüümilähendus
(võrreldes algselt ettenähtud
kleitide-ülkondadega). See
seostub erimeeleolusid ühenda-
va meesrühma kostüümidega.

Ernő von Dohnányi «VA-
RIATSIOONID» (koreograaf
László Seregi Ungarist, muusi-
ka esitus fonogrammilt) raja-
nevad bravuure klassikalise
tantsu ja olme pantomiimi (tõ-
sirealistlikud reageeringud toi-
muvale, tegevus pintsakute
ning kaabudega jne.) veidi har-
jumatul sulamil. Idee iseene-

sest pole ju uudne. Siin on ise-
gi üks jagu primitiivsust (lap-
se motiiv, tüdrukute lein jm.),
ent karisid aitab vältida koreo-
graafiasse spontaanselt sulata-
tud eluröömu säde. «Estonia»
balletirepertuaari üldise sün-
guse taustal näeme «Variat-
sioonides» esilekerkivat opti-
mismi ja vallatut mängulusti.
Tantsijatel (eriti meestel) on
mida tantsida. See saabki do-
mineerivaks ja kisub vaataja
kaasa.

Kõige eakam, aga meile mis-
kipärast kõige värskemalt mõ-
juv on «PREILI JULIE» mit-
mekihiline koreograafiline la-
hendus. Rootsi ballettmeisteri
Birgit Cullbergi see töö (Ture
Rangströmi muusika) esieten-
dus ju juba 1950. aastal, s. o.
ajal, mil Euroopas eriti märga-
tavalt hakati dramaballetilt
pöörduma tantsukujundil põhi-
neva koreograafia poole. «Prei-
li Julie's» (Strindbergi näiden-
di alusel loodud balleti sisu pole
ilmselt tarvis ümber jutusa-
tada) pörkavad kõigepealt kaks
koreograafilist maailma. Nimi-
osalise (ja tema keskkonna)
«puhta» klassikalise tantsu
alusele rajatu (seda rõhutab
Julie' «balletikostüümgi» tema
esmailmumisel), teisalt teeni-
jaskonna-külarahva tants
groteskivõimes (tahtlikult siruta-
mata põiad, varbad püsti). Li-
saks on huvitav leida ka ballett-
meisteri puhtkujunduslikke
mõtteid (Jeani lakeipoosid, kui
ta rõhutab teener-olemist). See
sulam allub tegelaskujude
psühholoogia avamisele ja leiab
sellisena täieliku õigustuse.

Cullbergi koreograafiat ana-
lüüsides avastame sugufuse
Olbrei ja Urbeli omaaegsete
loomeprintsipiidega. Siit see
omaksõtmine — taasavastatud
vana mõjub ühtlasi nagu uus.

Kuis need kolm koreo-
graafilist käekirja elus-
tuvad «Estonia» laval?
Kuidas on lood interpre-
teerimisega? Nii võib küsida,
sest oludest tingitult (senine

lähimõtlematu suhtumine põlv-
kondade vahetusse, solistide
pealekasvu probleemidesse) on
seekord rakendatud mitmeid
nendest tantsijataridest, kes
siiani peamiselt rühmas osale-
nud. «Lauludes» (nagu teistes-
ki balletides) esineb mitu
koosseisu ja tantsima pääseb
koguni üheksa baleriini. Neist
on vaid Inge Arro hästi tun-
tud ja Jane Raidmaa ning In-
na Sõrmus viimasel ajal tähe-
lepanu äratanud (esimene «Ba-
jadeeri» nimisosalisena, teine
Klaarana «Pähklipurejas»). To-
re on tõdeda, et teisedki (Kati
Ivaste, Inessa Pakri, Tiina
Kripsaar, Tuuli Vilks jt.) mõ-
juvad avastuslikult.

Meestest on selles balletis
hõivatud koguni kümme (tui-
malt tantsivast rühmast rääki-
mata), enamik juba ennast
maksma pannud nimed. Võiks
ju norida detailide kallal (re-
petiitortöö peab tingimata jätku-
kuma!), ent enamik on tabamas
Straussi muusika võlu ja see
on tähtsaim. «Laulud» kujune-
sid balletiõhtule omamoodi sis-
sejuhatavaks soojendusnum-
riks, kus domineerima jäid
naistantsijad.

Seevastu «Variatsioonides»
(need koosnevad samuti reast
duett-episoodidest) pääseb
enam maksvusele virtuoosne
meestetants. See tuleneb Toom-
mas Rätsepa, Igor Vassini,
Meelis Pakri, Priit Kripsoni,
Juri Jekimovi, Andrei Izmet-
jevi jt. tõesti hasartses-
perfektset esinemisest, heast tant-
suga kaasaminekust. Oma soo-
los kerkis esile kord üks, kord
teine paar, et siis taas sulada
ansamblisse. Ansambliilisus
paistab silma ka «Preili Ju-
lie's», kus särava-kelmikana,
erksalt reageerivana kerkis esi-
le Tiina Kripsaar (külätüdruk
Klaara), selgelt töid suhtumise
Julie'sse ja Jeanisse välja Ja-
ne Raidma ja Marina Kesler
(kakk Kristin) — kogu küla-
rahvas (tüdrukud, poisid, kee-
lepeksjad) tabas Cullbergi tant-

sude stiili, löi huvitavaid ka-
raktereid.

Eelkõige on siiski tegemist
Julie'-Jeani etendusega. Teater
valmistas ette kaks koosseisu.
Irina Härmile — Igor Vassinile
sai see töö ilmseks edasimine-
kuks, kuigi tundemaailm on
veel kohati antud sordiiniga,
rollide mitmeplaaniilisus pole
lõpuni läbi tunnetatud.

Tõeliseks sündmuseks said
Kaie Kõrbi Julie ja Vies-
turs Jansoni Jean (pil-
dil). Seejuures puutuvad
nad psühholoogiliselt nii kee-
rukate karakteritega kokku
esmakordselt (Kõrbil on küll
kogemus koolilõputöök tehtud
Carmeniga ja «Võlumandarii-
ni» Prostituut). Ehtstrindberg-
lik mehe ja naise vaheline in-
tensiivne võitlus, seisuste võit-
lus, vaimsete tasandite võitlus
on kõik tolles balletis olemas.
Ühelt poolt aadellikult kõrk
oma meeletuse ja soovunelma-
te küttes vaevlev krahvitar,
teiselt poolt vurlelik, äärmiselt
ülbe teener Jean — see loob
mitu pingestatud tasandit, sot-
siaalseid ja erootilisi kompli-
katsioone. Kaie Kõrb on selle
kõik läbi tunnetanud ja tantsib
kirgliku hasardiga. Ta on va-
pustav Julie. Viesturs Jansoni
on talle võrdväärne vastasmän-
gija, kelle täiuslikult varjundi-
terohke osakäsitlus aitab esile
tuua Julie' kujusse kätkeatud
traagika. Paneb röömustama, et
lätlaste esitantsija on «Estoni-
as» nii kodunenud (varem
koos Kõrbiga tantsinud «Baja-
deeris», «Giselle'is», «Luikede
järves») ja Kaie Kõrb saab esi-
tada niisuguse kaaluga osa.
Nad moodustavad võrratu due-
ti, mida toetavad etenduse tei-
sedki komponendid (Sven Eriks-
soni kavandite alusel Uno Kär-
bise meisterlikult maalitud de-
koraatsioonid, orkester Jüri Al-
perteni juhtimisel). Estoonlaste
«Preili Julie» on teatrisünd-
mus.

HEINO AASSALU